ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI?

DEBATA

DA: CLARENCE DARROW
NE: SHIRLEY JACKSON CASE

CENA 30c

1921

Izdala in založila
Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba
Chicago, Illinois

ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI?

To vprašanje je bilo predmet debate, ki se je vršila v gledišču Garrick v Chicagu meseca januarja 1921 pod pokroviteljstvom Workers University Society, ki skozi zimsko sezono prireja znanstvena predavanja in debate. Predsednik te institucije, ki si je pridobila že velik sloves, je sodrug Arthur M. Lewis.

Clarence Darrow zastopa v tej debati stališče, da religija kakršna bi morala biti na podlagi biblije, danes več ne funkcionira, ampak da deluje le še kot nekaka krinka, da zakriva kapitalistične namene. Clarence Darrow je delavstvu znan iz mnogih unijskih in drugih bojev pred sodišči. Uživa tudi ugled in priznanje filozofa in znanstvenika. Nastopal je že v različnih debatah s vseučiliščnimi profesorji in drugimi znanstveniki ter sociologi. Obdržaval je številna predavanja v "Delavski vseučiliški družbi" in v drugih institucijah.

Darrowu nasprotno stališče v tej debati zavzema profesor *Shirley Jackson Case*, predavatelj bogoslovja na čikaški univerzi. Case ne brani in ne zagovarja verstva kot bi ga n. pr. kak katoliški pridigar, kajti on ni propagator te ali one posamezne religije, vsaj ne v tej debati, ampak govori o verstvih v splošnem.

Posuroveli napadi na verske svetinje, ki se jih radi poslužujejo nekateri takozvani "svobodomisleci", niso sredstvo za kulturni boj proti mračnjaškim dogmam te ali one religije. Ljudstvo se mora poučevati tako, da postaja popolnejše, da se izpopolnuje v znanju in ta način je najboljša pot za navajanje ljudstev iz mračnjaštva preživelih religij na pot prave civilizacije. *Prevajatelj.*

ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI?

DEBATA

Da: CLARENCE DARROW.
Ne: SHIRLEY JACKSON CASE.

DARROWOV PRVI GOVOR.

To vprašanje bi moralo biti zaobrnjeno, da bi se glasilo: Ali religija funkcionira? To bi me rešilo poskušavanja dokazevati, da je sploh kedaj funkcionirala. Vseeno, jaz ne bom skušal dokazati, da so verstva kedaj funkcionirala. Če profesor Case zavzema nasprotno mnenje, me bo porazil še predno jaz pričnem.

Mnogo časa se lahko potroši s poskušaji za definiranje religije. Iskal sem definicijo v besednjaku, ampak profesor Case se ne bi držal definicije iz besednjaka, in tako stvar nima pomena.

Religija je mešanica ideje o Bogu in o posmrtnem življenju; o izvirnem grehu in o brezmadežnem spočetju; o pokori in podobnih rečeh, ki jih precej dobro razumete. Seveda je lahko zmešana tudi z raznimi drugimi rečmi; ampak te reči prepustimo profesorju, da nam jih on pove.

Na svetu je mnogo religij, toda jaz ne bom gubil časa z govori o čudaških, bedastih in absurdnih religijah in o njihovih naukih, v katere verujejo razna ljudstva sveta. Ne bom govoril o mohamedanizmu, budizmu, brahmanizmu in "krščanski znanosti." *.) Držal se bom predmeta o pravi religiji, — religije papeža in John Wesleyja in Billy Sundaya. In jaz mislim, da soglašate z menoj v tem, da če religija teh ljudi še ni prenehala funkcionirati, je vseeno že čas, da preneha.

---

*) Verska sekta v Zedinjenih državah, ki se imenuje "Christian Science."—Prevajalec.

Da je religija nekoliko služila svetu, ako ne v drugem vsaj kot kloroform *), je najbrž res; toda vprašanje je, ali krščanska religija danes funkcionira in če, kako daleč? Da rešimo to vprašanje, moramo najprvo posvetiti nekoliko paznosti vprašanju, kaj je krščanska religija, kajti na svetu imamo različne vrste kristjanov. Ne mnogo *krščanskih* kristjanov, pač pa zelo veliko drugih. Jaz ne vem, kako nam bo profesor Case tolmačil krščanstvo, toda zadnjič enkrat sem zapravil en večer s čitanjem Nove zaveze **), da bi iz nje našel, kaj je pravzaprav krščanstvo. Seveda sem čital biblijo že preje, pred mnogimi leti, toda sem se še enkrat lotil čitanja Nove zaveze, da bi izprevidel, kaj je krščanstvo. Sicer ni rečeno, da morajo biti kaka večja sorodstva med biblijo nove zaveze in krščanstvom, toda v splošnem se smatra, da je sorodstvo med njima. Tudi sem čital nekaj John Wesleyjevih in Billy Sundayjevih pridig ter nekaj od drugih svetih mož, tako da v splošnem vem, kaj je po ljudskem mnenju krščanska religija. Vprašanje nastane, kako daleč segajo te ideje — o katerih se lahko reče, da so krščanske — kako daleč one funkcionirajo v današnjem svetu.

V biblijі nove zaveze sem čital, da je nonresistenca ena glavnih doktrin krščanstva. Ako te kdo udari na eno lice, mu obrni še drugo! Seveda je jasno, da ta doktrina krščanstva ne funkcionira. Današnje pravilo je, da če priložiš človeku klofuto na eno lice, mu jo priloži še na drugo. Krist je polagal veliko važnost na nonresistenco. Mnogo duhovnikov, teologov in namišljenih filozofov je propagiralo nauk o nonresistenci. Gotovo je bila temeljni del krščanske religije — ena najvažnejših doktrin krščanske ideje. Da ne funkcionira danes, je popolnoma vidno. Svet se je ravnokar izvlekel iz vojne, v katero so bili zapleteni vsi krščanski narodi; ne samo to, ampak posrečilo se jim je pridobiti tudi poganske narode, da so pomagali ubijati drug drugega; iz tega je razvidno, da doktrina o nonresistenci več ne funkcionira. Če je kedaj funkcionirala, se je izrabila.

Med najglasnejšimi propagatorji za vojno je bilo najti med vsemi narodi krščanske pridigarje. Jaz

---

*) Omamljevalno sredstvo.
**) Sveto pismo nove zaveze.—Prevajalec.

domnevam, da ako bi krščanska duhovščina ne bila tako navdušena za vojno, ne bi prišlo do nje, kajti četudi duhovščina ni najmočnejši faktor, ima vendar še mnogo vpliva na svetu. Dolgo, zelo dolgo je že, od kar je imela doktrina nonresistence še nekaj moči v življenju, toda danes se o nji v cerkvah le malokdaj čuje, ali vsaj jaz nisem nikdar; to je morda raditega, ker ne hodim v cerkev, ampak končno, jaz nisem nikdar čul propagirati ta nauk. Prenehal je funkcionirati, ker je skrajno neznanstven. Nauk o nonresistenci ne vpošteva čuvstev in strasti, ki so v človeku. Ne vpošteva življenja človeka, ki napravlja tako teorijo skrajno bedasto in nemogočo, navadna sanjavost in prevara; morda je boljša kot druge sanje in prevare, ampak tudi to so vendarle sanje in prevare, ki ne morejo funkcionirati med človeštvom kakršno je, ali med človeštvom kakor je bilo ali kakršnokoli bo v bodočnosti, razun če se premeni njegova struktura, toda mislim, da se to ne more zgoditi.

Krščanska religija polaga veliko važnost na ljubezen, svet pa ni narejen iz takega materijala. "Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe," je bilo že od nekdaj ena največjih zapovedi krščanstva. Nikjer pa ne najde mesta v današnjem svetu. Edino, kar imamo opraviti s svojimi sosedi je, da jih "odiramo." Niti se ne poskuša uveljavljati doktrino ljubezni v življenje. In v kolikor morem jaz razvideti, ni sploh nikdar ničesar veljala v življenju.

Krist in za njim krščanstvo od nekdaj uči, da je molitev najvarnejši in najložji način, potom katerega se lahko dobi to, kar kdo želi dobiti. Če kaj rabiš, moli, pa boš uslišan. Res je, da je Krist učil, kakor se razvidi iz Nove zaveze, da se mora moliti tajno, v sobi, da te nihče ne vidi, ampak duhovniki se niso nikdar ravnali po tem navodilu. Če sploh molijo, tedaj delajo to le javno. Ali molitev se je smatralo za mogočnejšo kot kaj drugega v življenju; kljub temu, nihče, ki ima količkaj inteligence, ne pričakuje, da bo z molitvijo kaj pridobil, da mu bodo molitve prinesle uresničenje njegovih želja. Nihče se ne bo zatekal k nji, razun v skrajni sili, pa tudi takrat nič ne pomaga. Ta svet ni narejen iz molitve. Vsakdo skuša na vse mogoče načine zavarovati svoje življenje, svojo varnost in svojo lastnino, toda med temi varnostnimi

načini ni ukljućena molitev. Pač je imela molitev v prvotnih časih krščanstva važno mesto in najbrž tudi v vseh drugih religijah, s katerimi pa nisem mnogo znan, ker nisem imel privilegija živeti z njimi.

Doktrina, ki uči odpuščanje sovražnikom je splošna doktrina krščanstva, ampak nihče se po nji ne ravna. Niti se niso ravnali po nji v preteklosti, vsaj ne do kake večje mere. O stari zapovedi, da kdor je brez greha, naj prvi vrže kamen, se zadnje čase ne čuje več. Posebno ne od časa, od kar imamo gonje proti zločincem, katere tako vstrajno goje s čikaških prižnic in z vseh drugih v Zedinjenih državah. V praktičnem življenju velja pravilo, da kdor je grešnik, naj tudi meče kamenje. To je zakon življenja, pravilo človekovega obnašanja in zadržanja. Doktrina o odpuščanju se je že davno izgubila, če je sploh imela kedaj kak pomen, toda najbrž ga ni, razun med nekaterimi, ki so bili tako rahločutni, da so bili oni in njihovi potomci kmalo iztrebljeni, svet pa je ostal kristjanom in drugim trdosrčnim bigotom, ki verujejo v kazni za druge ljudi.

Ena drugih važnih doktrin krščanstva je bila, "ne kopiči si bogastva, ki so od tega sveta." Zelo smešno, kajne? "Ne kopiči si bogastva, ki je od tega sveta" — med najbojevitejšimi kristjani pa najdemo bogataše, ki se ne poslužujejo samo vsakovrstnih trikov za večanje premoženja, ampak izrabljajo tudi krščansko religijo za ta namen.

Ko je prišel Billy Sunday v Chicago, se morda še spomnite, da so bili vsi kapitani industrije na njegovi listi. Povabljen je bil v rezidence vseh prominentnih, premožnih ljudi, ki so tudi zložili "umazan" denar, da so omogočili gradnjo tabernakla. *) Zakaj? Ali zato, ker so bili kristjani, ali zato, ker so verovali v nauk, "ne kopiči si bogastva, ki je od tega sveta?" Ne! To so storili zato, ker so mislili, da je ceneje hraniti delavstvo z religioznim dopom **) kot pa jim dati večje plače. Nič drugega ne.

---

*) Tabernakel je prostor za verske pridige, bodisi, da je zgrajen le za začasno porabo, kakor je bil v tem slučaju, ali pa za stalno, kot n. pr. mormonski tabernakel v Salt Lake City, Utah. — Prev.

**) Dope — angleška beseda, pomeni opojna sredstva kot opium itd.—Prev.

Krščanstvo služi le še kot podkupnina, da se drži ljudstvo v stanju zadovoljstva in skoro nič drugega ne.

Ko sem gledal po tej knjigi, nisem našel ničesar, kar bi mi ne bilo tuje in nenaravno v tej krščanski civilizaciji. Našel sem le eno dogodbico, ki ima morda nekoliko pomena tudi za današnji čas. Tiče se desetih devic. Mislim, da jih je bilo deset — na vsak način jih je bilo dovolj — pet modrih in pet nespametnih, navadna dekleta. Tako povprečno merilo pameti in nespameti je za mlada dekleta zadovoljivo. Odšle so proti večeru, da se sestanejo z ženinom — jaz sumim, da so se bale, da bi ženin v temi na kak način ne zašel na stran in ga ne bi mogle najti, zato so vzele s seboj svetilke. Petero pametnih devic si je oskrbelo olja za svetilke. Svetilke so bile nažgane. Ampak pet nespametnih je pozabilo vzeti olje s seboj. Ko je prišel čas, menda okoli polnoči, je ženin prihajal, pet pametnih deklet, ki so imele olje, je bilo pripravljenih, pet nespametnih pa je spoznalo, da nimajo olja, zato so prosile pet pametnih, naj ga jim posodijo, kar pa so odklonile, češ, da nimajo dovolj olja za vse, ali pa so morda mislile, da ni dovolj ženinov za vsa dekleta; pet pametnih je odhitelo k ženinu, druge so morale ostati brez njega.

Mislim, da ta dogodba več ali manj še sedaj funkcionira; to je edina stvar, ki sem jo videl in o kateri mislim, da ima še nekaj pomena. To je bil za dekleta precej koristen migljaj; ampak ženini ga niso razumeli in ne izkoristili, kot bi kdo domneval.

Toda reči, ki prednjačijo v krščanstvu, kot ljubezen, dobrodelnost, odpuščanje, ne soditi druge, obrniti še drugo lice, nonresistenca, razdeljevanje premoženja, prodati vse, kar imaš in razdeliti med uboge, vse to so le sanje! Na desettisoče krščanskih duhovnikov govori vsako nedeljo o teh doktrinah, toda ne eden se ne ravna po njih, niti ne vpoštevajo tistih, ki jih morda praktično izvajajo. Oni rabijo svoje prižnice, svoje glasove, vplive in izobrazbo kakršno že imajo, da drže reveže v zadovoljnosti, medtem ko bogataši bašejo svoje dobičke.

Nepotrebno je govoriti, da ima krščanstvo kako sorodstvo z vsakdanjim življenjem. Jaz mislim vsakdanje življenje, ki je življenje ljudi, ki izvršujejo stvari na tem svetu. Ljudje, ki so učili in prakticrali kr-

ščanstvo, so že davno prenehali verovati v njegove doktrine. Najde pa se mnogo nekristjanov, ki veliko bolj verujejo v nekatere doktrine, o katerih sem govoril, kot pa verujejo kristjani.

John Wesley je dejal, da ako ne veruješ vsega, kar je v bibliji napisanega, ne moreš verovati ničesar. V tem je nekoliko logike. Ti moraš verjeti v izvirni greh, v odrešenje po milosti božji, v brezmadežno spočetje in v vse druge nemogočnosti, ki jih uči, ali pa sploh ne moreš verovati in verjeti ničesar. Vse ali pa nič.

Mencken pravi, in po vsi pravici, da edini ljudje, ki verujejo v svetopisemske zgodbe, so reakcionarni duhovniki, stare, neumne tercijalke in na smrt obsojeni ljudje predno so obešeni.

Kaj pa je potemtakem gonilna sila tega sveta? Poglejmo. Jaz mislim, da ne more biti nobenega dvoma, kaj je najjačja gonilna sila v moderni družbi in v modernih krščanskih deželah. Nad vsemi vprašanji je tu odgovor, da je največja sila v življenju pridobivanje premoženja. Z njo je zaposljen vsakdo, ki ima moč in oblast. Politika, morala, literatura, časopisje, religija, vse je v službi denarnih kraljev.

Ali morete najti to ambicijo v kaki verski doktrini? Ne morete je najti v religiji krščanstva, vsekakor ne v tisti, ki so jo učili primitivni kristjani; jaz dvomim, da jo morete sploh v kateri najti, in kljub temu, ta moderna požrešnost po denarju ni samo popolnoma podjarmila krščansko religijo, ampak jo tudi vpregla za svojo porabo, kar je popolnoma protikrščansko.

Krščanska religija ne funkcionira v bizinesu; *) ampak funkcionira za bizines!

Avtomobili niso krščanska institucija; niti ne brzojav, železnice, sploh vse kar vsebuje današnja materialistična družba — ki je najbolj materialistična, kar jih pozna svet. Prave doktrine krščanstva, primitivne doktrine krščanstva, so bile protimaterialistične v popolnem pomenu besede. Prav ali neprav, bile so

---

*) Business, beseda, ki uključuje trgovino, industrijo, promet in sploh vsa podjetja in trgovske odnošaje.

take. One se niso ozirale na ta svet; niso se brigale za premoženje; niso se utikale v bizines. Religija je poveličavala revščino; povzdigovala je pravična srca; ljubečo naravo; dobrosrčnost; odpuščanje, duhovnost — karkoli je to — in nonresistenco. Te krščanske čednosti je Neitzsche karakteriziral kot SUŽENJSKO moralo. Morala slabih in revnih. Morda je, morda ni. Ampak bila je pohojena od današnje materialistične civilizacije.

Neitzsche je dejal, da je edini vzrok, da so krščanske dežele kaj dosegle, v tem, *da ni v vsemu krščanstvu niti enega kristjana.*

(Konec prvega Darrowovega govora).

CASEJEV PRVI GOVOR.

Takoj v začetku moram priznati, da sem prišel na ta oder z nekakim strahom in da sem se tresel, kajti sedaj sem tu prvič pred vami. Dva posebno strašljiva faktorja sta v tej situaciji. Prvi strah je moj oponent. Prišel sem tu s popolnim poznanjem dejstva, da je on izkušen bojevnik in debator v sodnih dvoranah ter na javnih zborih. Čul sem o njegovem ugledu in slovesu in sem se za danes po možnosti pripravil na mahljaje njegovega čislanega bodala, ko je grdil duhovnike.

Da, poznam že dalj časa njegovo sloveče sposobnost, ki je vstanju napraviti iz slabega, da izgleda boljše. Niti mi ni še šla iz spomina usoda, ki je doletela nekatere moje prednike na tej platformi. Predčasen umik našega cenjenega prijatelja profesorja Fosterja je nedvomno pripisati spopadom, ki so se vodili z mojim današnjim nasprotnikom. In kje je danes moj tovariš, profesor Starr? Odhitel je na daljno Japonsko, kakor hitro je mogel, najbrž zato, da si reši življenje. Izgleda, da moram biti sedaj jaz ilustracija, plamteča ilustracija, tistega starega reka, ki pravi, da nespametniki drve tja, kjer se boje celo angelji občevati.

Toda jaz sem danes tu, morda sem s tem vzel življenje v svoje roke, da zagovarjam negativno stran vprašanja, ki je v debati. Ni ravno važno, kaj je vprašanje, o katerem se debatira, kajti vsakdo lahko ve, da ne dela mojemu oponentu nobene razlike, na kateri

strani debatira. Svoji žrtvi ne prizanaša, pa naj bo na pravi ali nepravi strani diskuzije.

In še en strah je, ki se mi stavlja pred oči: moja avdijenca v tej dvorani. Predstavljen sem ji bil kot profesor bogoslovja. Jaz ne zanikujem te obdolžitve. Z ozirom na ta fakt ne pričakujem, da se bodo čuvstva te avdijence obračala na mojo stran. Dasiravno si ne prizadevam zakriti mojo prošlost, bila dobra ali slaba, sem vsled spoštovanja do vaših občutljivosti opustil duhovska ogrinjala. In v kolikor bom mogel, bom skukšal rabiti tehniški jezik ziona. Ampak ne branim se biti to, kar smatrajo nekateri za silno moro, ki pritiska na družbo bolj in bolj leto za letom — "pridigar". Upam pa, da ne bodo bacili svetosti, ki bi jih morda izločevala moja reverendska navzočnost, okužili nobenega od vas, in ne vcepili nikomur prenevarno bolezen, ki jo poznamo pod imenom *pobožnost*. Mislim, da sem povedal dovolj v obrambo moje tukajšnje navzočnosti in da sem se pred vami dovolj oprostil za morebitno nespodobnost vsled prisotnosti človeka, ki je celo profesor bogoslovja.

Mislim, da je na mestu in pravilno, ako govorim tudi o argumentih, ki jih je navajal predgovornik. Čutim, da mu moram častitati v gotovih stvareh, kot n. pr. v njegovem zapeljivem izvajanju logike in pa lahkoti, s kakršno slika argument, da izgleda, kakor da je resničen. Ne moremo si pomagati, da ne bi občudovali njegove logike, če ne že vsled drugega vzroka, —in večkrat najbrž ni drugega—kot vsled očarljivega zavijanja in perverznosti, ki se jo poslužuje. Še ena druga posebnost je v njegovem argumentiranju, ki mi ugaja, in ta je njegov hudomušen humor kadar govori o pridigarjih. Tako zelo mi ugaja njegova dovtipnost, da sem skoro vesel, ker sem pridigar, samo da se mi more moj prijatelj posmehovati. Toda ne smem ga hvaliti predolgo, kajti, kakor bi dejal Shakespeare, "prišel sem, da pokopljem Cezarja, ne da ga hvalim."

V rabi biblije nove zaveze moj prijatelj ni tako srečen. Lahko bi jo izrabil na boljše načine za definicijo o religiji. Ni je čital zadostno. V novi zavezi bi lahko našel specificirano definicijo o religiji, s katero jaz lahko dokažem, da religija še vedno funkcionira celo v njegovem slučaju. V pismu Jakopa, prvo poglavje, 27. vrsta, je definirana religija s tremi glavni-

mi stvarmi, ki pomenjajo čisto, živo in neoskrunjeno vero. Te tri stvari so: Obiskovati sirote; obiskovati vdove; varovati se madežev *)

Povdarjam, bodimo hvaležni vdovam; kajti one se nam vstanju pritrditi, toliko časa dokler so z nami, da bo moški spol najbrž ostal veren, recimo do triintrideset in eno tretjino odstotkov. Mislim, da se strinjate z menoj v toliko, da če presojamo stvar s te definicije, tedaj tudi moj oponent ni brezverec.

Glede nonresistence se mi zdi, da si fakta zelo napačno tolmači. Biblija nikjer ne uči teorije o nonresistenci. Da smo gotovi: ona pravi, "če te kdo udari na desno lice, obrni mu še drugo"; toda nikjer ni rečeno, kaj stori tedaj, če te kdo udari po nosu ali na čeljust. Biblija nove zaveze ni proti vojni, pač pa mnogo govori zanjo, če se vrši za dobre namene, n. pr. za vero. Citiral bi lahko mnogo odstavkov za potrditev teh izvajanj. Moj prijatelj bi lahko dobil zadoščenje, da so ti citati identični z onimi v bibliji.

Druga neprijetnost njegovega govora je fakt, da ni razpravljal o predmetu, ki je določen za debato. Ali religija še funkcionira? Ali je religija prenehala funkcionirati? Kaj pa pomeni vprašanje te vrste, če misli eden razpravljati o njem z znanstvenega stališča, pošteno in pravično, vpoštevajoč celotno vprašanje? Kaj so nekateri problemi, prizadeti v tej debati?

Religija je komplikacija — zelo obsežna — faktor v zgodovini človeštva. Tudi, če bi se ti posrečilo dokazati, da krščanstvo dandanes več ne funkcionira, bi še vedno imel odgovoriti na vprašanje, ali religija funkcionira? Kaj je religija? To je fundamentalno vprašanje. In čemu religija funkcionira, je drug težak problem. O nobeni teh stvari ni prejšnji govornik zadostno razpravljal.

Vašo pozornost obračam na fakt, katerega ne smete pozabiti: vprašanje, ki je v tej diskuziji, ni, če religija funkcionira za dobro ali slabo; vprašanje je le, če religija sploh funkcionira. Moj nasprotnik je v svojem dobro zamišljenem govoru, ki je vreden njegovega imena, dokazal, da današnje krščanstvo funkcionira

---

*) Prevajalec nima pri roki slovenskega besedila molitev, niti ne biblije v slovenskem prevodu. Če gotovi stavki iz biblije ali iz molitev niso dobesedno enaki prvotnemu slovenskemu prevodu, naj se vpošteva to pojasnilo.

na način, kakršen njemu ni po volji. Pozival se je na Billy Sundayja in kaj je on storil v zvezi s svojo propagando. V takih časih krščanstvo za nekatere od nas, ki ne odobravamo načinov vsakega funkcioniranja, še prelahko deluje. Toda mi ni potrebno — niti ne bi bilo primerno za mojo sedanjo nalogo, in morda bi vas celo žalilo, če bi obrnil svojo diskuzijo v to direkcijo — dali krščanstvo funkcionira dobro ali slabo ob tej uri. Ampak da funkcionira na način, kakor hočejo ljudje, ki so danes pripadniki krščanstva, je fakt, katerega se lahko spozna, ne da bi bilo treba zato kakega večjega vpogleda.

Če odobravate ali ne odobravate način, po katerem funkcionira, je drugo vprašanje. Jaz se čutim svobodnega izjaviti, da ne odobravam vedno načinov, po katerih funkcionira krščanstvo v sedanjih časih, in jaz sem zaposljen v nalogi, da ga poskušamo privesti na pot boljšega delovanja. Ampak da funkcionira, je fakt, o katerem ne more biti najmanjšega dvoma. Lahko bi vam to dokazal tudi s pismom, ki sem ga dobil od nekega gospoda, živečega na pacifičnem obrežju. V neko revijo sem napisal članek o zgodovinski metodi za študiranje religije, kar se je temu gospodu zdelo silno nespodobno, pa je napisal v pismo stvari, tako da sem se čudil ,kako da papir, na katerem je pisano, ne zgori. Jeza, ki jo je izbruhal v pismo, je del posebne vrste krščanstva, kakor ga razume moj dopisovalec.

Pravo vprašanje—da vas ponovno opozorim nanj —je, ali religija še funkcionira na podlagi izkušenj in razvoja človeštva; in ali smo že prišli do stopnje, na kateri je človeštvo, vzeto kot celota, pripravljeno vreči fazo svojih zgodovinskih izkušenj, navadno poznane kot religija, in ako ne, ali so masi ljudstva še potrebne take forme aktivnosti in potrebe, ki so znane kot religija?

Kaj pa imamo v mislih, kadar pravimo, *religija* funkcionira? Religija se lahko definira na dva načina. Eden je starodavni, neznanstven način, ki predstavlja religijo kot nekako nebeško bistvo, postavljeno na svet v enem specificiranem momentu, kateremu so potrebne doktrine in obredi, kar vse se smatra, da je prišlo od drugega sveta. Če bi se vpoštevala ta definicija, je razumljivo, da bi svet v teku let dorastel za religijo,

ako je ne bi Vsemogočni postavil v soglasje z duhom časa na vsi črti.

Zdi se mi, da se je moj nasprotnik držal prav te starokopitne, neznanstvene definicije. Govoril je o krščanstvu na podlagi razlaganj v bibliji nove zaveze, kakor da je bilo takrat, ko je bila spisana nova zaveza, krščanstvo že izpopolnjeno. Ali veruje on v božja izročila, označena v novi zavezi? Jaz bi bil presenečen, ako bi on verjel in se opiral na take stvari. Kadar on govori o pomenu delovanja krščanstva v življenju, ali misli s tem napraviti utis, da krščanstvo ne more funkcionirati v nobeni periodi zgodovine, razun če se ravna natančno po stvareh, ki so bile ustvarjene od skupine ljudi, ki v začetku niso imeli drugega kot da so se nazivali kristjani? Res je, da so tudi oni imeli svoja določna mnenja in prepričanja in so skušali privesti svojo generacijo v soglasje z njihovimi nauki. Ampak kaj se je dogodilo v prihodnji generaciji in še v poznejši in tako naprej? Če so bila njihova prepričanja in njihova dejanja ideja, ki se je ne bi moglo spremeniti, potem jaz priznam, da bi svet kmalo dorastel za tako religijo. Kot znanstvenik si nihče ne more predstavljati religijo v taki ozkotirni definiciji.

Kaj je religija v znanstvenem smislu? Religija je plod socialne zgodovine, rezultat stopnjevalne rasti. Religija se ni pojavila v zgodovini v enem posebnem momentu, popolnoma opremljeno bistvo, kakor naprimer grška boginja Atena, ki je prišla na svet, kakor pripoveduje legenda, v popolnem oklepu, iz glave boginje Zeus. Religijo so ustvarili ljudje skozi stoletja razvoja in jo še vedno ustvarjajo.

Religija je urejena v soglasju želj in potreb ljudi, ki so jo ustvarili, in v prihodnjih generacijah je bila prenovljena, kakor so zahtevale želje in potrebe ljudi, ki so takrat živeli. Zakaj so jo napravljali tako? Religija, če se vzdrži, mora delovati in če preneha funkcionirati, jo je treba preustrojiti, da se prilagodi novim razmeram in vsposobi za aktivnost. To se pravi, če stvar funkcionira, je pristopna aktivnostim, in če ne deluje, se jo zavrže ali pa preustroji. Raditega je današnje krščanstvo v nekaterih ozirih razlikujoče od krščanstva, kakršnega slika biblija nove zaveze. Priznam mojemu nasprotniku, da krščanstvo nove zaveze ni vedno sposobno delovati v današnjih časih. Toda je

delovalo ob svojem času, četudi se on pritožuje, da dandanes ne deluje. Ali ni bilo v teku zgodovinske evolucije neizogibno, da se primitivno krščanstvo umakne poznejšim formam krščanstva, prilagodeno potrebam poznejših generacij? Če se religija porodi po tem zgodovinskem načinu, če se reče, da eksistira, je istovestno, ako se reče, da funkcionira. Drugače bi sploh ne mogla funkcionirati. Če je religija neločljivo združena z družabnim razvojem človeka, potem jo bo družba vzdržala toliko časa, dokler bo religija funkcionirala, in ko preneha, jo bo zavrgla.

Če bi mi dopuščal čas, bi vas povedel nazaj v zgodovino religije in vam pokazal številne slučaje v preteklosti, v katerih so razna verstva prenehala funkcionirati in so jih nadomestili z drugimi. Stara vera Grkov je prenehala funkcionirati, ravno tako vera Rimljanov, prišla pa je nova religija iz Azije, krščanstvo, in zavzela mesto prvih. Krščanstvo ni bila edina religija, ki se je pojavila v žeji po novih kultih med našimi pradedi. Tudi verstva Adonisa, Osirisa in Attisa so našla pot v sredozemski svet, kjer je ljudstvo iskalo gotova zadoščenja ,katera jim stare religije niso mogle dati. Kjer pridejo na površje nove želje in potrebe, katere jim stare religije ne morejo izpolniti, kaj je posledica? One umro naravne smrti, kakor izpade človeku nepotreben las. Ampak novi lasje ne zrastejo tako lahko kakor pa nova religija. Vse to je stvar življenskega funkcioniranja. Že sam fakt, da je v današnji religiji proces, dokazuje mojo trditev, da religija funkcionira. Kadar preneha delovati popolnoma, ne bo več religije. Ta fakt je tako jasen, kakor sploh more biti.

Toda današnja debata bi imela uključevati vse religije kot take, ne pa se prijeti le ene religije, kajti današnji predmet ni, da li ta in ta religija kot n. pr. krščanstvo funkcionira dobro ali slabo. Jaz sem pripravljen debatirati tudi o tem vprašanju pod gotovimi okolščinami, toda rečem, da ni bilo pravično obrniti to debato k samo eni religiji, ki ni niti ena najstarejših religij izmed teh, ki še eksistirajo. So še druge religije, ki še vedno funkcionirajo, bodisi za dobro ali slabo, toda da ponovim: to ni problem te diskuzije. Imamo religije, ki funkcionirajo na Japonskem, na Kitajskem, v Indiji, v Afriki, vsepovsod na površini te zemlje se najdejo religije ,ki še vedno žive. Po kakšni

pravici jih more imenovati on napačne, umetne religije? Ali naj jaz na tem odru branim verstva mojih nekristjanskih bratov pred človekom s tako visoko izobrazbo, tako globokega znanja? Tudi nato sem pripravljen, ako je potrebno.

Jaz imam preglobok čut bratstva do človeštva in zato ne bi mogel trditi, da človek ne more imeti prave religije, razun če je belopoltnež. S stališča vernikov so vse religije to, kar njihovi privrženci mislijo da so, in tako se lahko reče, da so njihove vere prave, dokler zadovoljujejo potrebe ljudstva, ki veruje vanje. V tem smislu lahko rečemo, da so vsa verstva prava, ker so jih taka naredili ljudje, da odgovarjajo njihovim potrebam. Ker so taka, tudi funkcionirajo in bodo funkcionirala v svojem razvoju na različne načine. Zdi se mi nepravilno in nespodobno, da bi morali biti mi tako provincionalni — mislim da mi tega ni treba tu posebno povdarjati — da v svoji provincionalnosti ne moremo videti nič drugega na svetu, kakor le tisto religijo, h kateri mi spadamo — ali ne spadamo.

Že ta fakt, da religija eksistira, je dokaz njene delujoče sile. Z ozirom na ta fakt bom citiral nekaj statističnih podatkov, ki sem jih dobil od najboljše avtoritete, ki jo je mogoče najti. Te številke so bile sestavljene še pred vojno in bi morda ne soglašale s tistimi, ki bi se jih spravilo skupaj sedaj, toda mislim, da bi ne bilo veliko razlike. Sestavil jo je član statističnega urada v Stuttgartu, dr. Zeller in je sledeča:

Pripadnikov krščanskih ver na vsem svetu je 534,940,000; pripadnikov Konfuzija, 300,000,000; brahmanistov, 214,000,000; mohamedancev, 175,290,000; budistov, 121,000,000; židov, 10,860,000; sešteti skupaj dobimo 1,356,000,000 ljudi, ki so privrženci religij. In že to, da so še vedno privrženci religij, je tehten dokaz, da v verstvih še živi delujoča sila. Opazili ste, da v tem seznamu niso označene vse religije, ampak le tiste, ki imajo največ privržencev. Prebivalstvo sveta, preračunjeno v istem času, je bilo 1,544,510,000. Tako imamo tu presenetljive rezultate — jaz moram priznati, da so me presenetili — da je med ljudmi, ki so se izjavali za pripadnost k religiji, in našli, da funkcionira v njihovem vsakdanjem življenju do katerikoli meje si sami izvolijo, da je izmed vsakih petnajst ljudi na svetu trinajst pripadnikov ver — trinajst izmed

petnajstih. Če bi k skupnemu številu dodali še prebivalstvo, ki se ga v splošnem smatra za manj kulturnega, divjaško prebivalstvo Afrike in pacifičnih otokov, bi se število vernikov proporčno zvišalo. Niti ne uključujejo te številke religije kot je taoizem, ki ima precej privržencev na Kitajskem, ali šinto, ki je nacionalna religija Japonske. Če bi uključili v to število pristaše vseh ver, bi brezdvomno našli, da je na vsakih petnajst ljudi 14 vernih. Lahko še dodam, da v to število nisem vplel privržencev Darrowovega kulta, ki so zbrani v tej dvorani.

(Konec prvega Case-jevega govora.)

DARROWOV DRUGI GOVOR.

Darrow: Prosim, ali bi mi dali za par trenotkov tiste številke?

Case: Dobro.

Darrow: Seveda, če bi profesor Case ustanovil svojo cerkev, ne vem, če ne bi bilo umestno, da se ji vsi pridružimo. Jaz ne bi smel podvzeti te diskuzije z mojim prijateljem o religiji. Moral bi si izbrati človeka — recimo človeka, ki je metodist ali presbiterijanec ali nekaj podobnega. V številkah, ki jih je citiral Mr. Case, sem tudi jaz vštet kot kristjan, o tem sem prepričan. In jaz sem govoril v jeziku kristjanov, ko sem imenoval vse druge religije za potvorjene, neprave. Seveda vem v notranjosti svoje duše, da je bil Konfuzius ravno tako velik filozof kakor Billy Sunday, in da je bil kot mislec Budha enak Billy Bryanu. To vem. Ali kljub temu, vsi pravoverni ljudje vedo, da sta bila Konfucij in Budha krivoverca, medtem ko sta brata Billyja pravoverna.

Resnično, jaz ne bi smel debatirati z Mr. Casejem. Res je, da je nekaj navadnega med nami očitati drug drugemu, da se ne držimo predmeta, ki je na debati. Toda jaz tega njemu ne bom očital. Zdi se mi pa, da je izogibajoče, če kdo pravi, da nekaj funkcionira zato, ker eksistira. V takem smislu razlage je vendarle nekaj takega, kar poznamo pod imenom krščanstvo, torej funkcionira. Vse, kar je kedaj eksistiralo, je bilo pravo za svoj čas in prostor; ako ne bi bilo, se ne

bi pojavilo. Seveda je profesor v pravem v tem oziru — vse je prišlo, da je zadostilo potrebam v življenju; toda končno umrje in prepusti prostor kaki drugi stvari, kakor je že povedal moj oponent. Toda tak pogin je kakor kačji rep: rep giblje še dolgo potem, ko je kača že poginila.

In tako domnevam, da mora biti še precejšno število ljudi, ki se imenujejo kristjani, dasiravno vsak intelegenten človek ve, da ta beseda ne pomeni ničesar več.

Zdi se mi, da je moj prijatelj dejal, da ne ve, kako je bila sestavljena ta statistika. Jaz vem. Teh številk nisem videl še nobenkrat poprej, ampak jaz sem pečanja s številkami navajen. Dr. Zeller je najbrž v pravem; ampak jaz vam bom povedal, kako je sestavil to statistiko. Vse prebivalstvo te dežele je vpisal pod rubriko kristjanov, vse, razun židov—te je vpisal za žide, katerim je določil deset miljonov. To je število vseh židov na svetu in po mnenju Henry Forda jih je dovolj — oziroma preveč. Pet sto štiriintrideset miljonov devet sto štirideset tisoč kristjanov! Da, to je vse prebivalstvo, ki živi v kristjanskih deželah. In tudi mi smo kristjanska dežela, četudi nimamo kristjanov. Ta statistika ni bila vzeta v vojnem času, kakor je dejal, kajti takrat je bila večina kristjanov od doma, zaposljena s pretepom. V tej statistiki je določeno religiji konfuzijancev 300,000,000 pripadnikov. To število vsebuje vse, ki žive v njihovem teritoriju. Isto velja za mohamedance, brahmaniste, budhiste in seveda tudi za žide. Te številke določajo zadnjim 10,860,000 — če je to pravilno, odvisi, dali je judaizm religija ali pleme. Če je religija, mislim da ne pretiravam, ako rečem, da ne bi smela biti niti ena tretjina v tem številu. Če je pleme, tedaj bi najbrž ne smel biti nihče izmed njih označen v teh številkah.

Da bomo sigurnejši; te številke seštete skupaj, dobimo 1,356,000,000. Skupno prebivalstvo sveta je 1,-544,000,000. Mr. Case je dejal, da so manjše religije izpuščene iz te statistike. Če ne bi bile, bi bila vsakemu podtaknjena kaka religija. Od 1,544,000,000, kolikor znaša prebivalstvo sveta, jih je polovica pod desetletno starostjo, ampak mi bomo rekli petnajstletno, da ne bomo nič pretiravali. Ti seveda nimajo nikake religije, razun kolikor so jo podedovali, in kar se tega tiče, velja isto za njihove stariše.

Vse te številke so nezmiselne in brez pomena. Pomenijo klasifikacije religij v širšem pomenu, da se da tej in tej veri toliko in toliko ljudi tu in tam — ta je kristjanska dežela in mi smo kristjani; to se pozna po načinu, ki ga vporabljamo v klanjih.

Seveda, to vprašanje je podobno raznim drugim, o katerih sem tu debatiral. Profesor me sodi zelo napačno, ko trdi, da sem pripravljen vzeti eno ali drugo stran v debati. To se da morda aplicirati na tožbene zadeve, toda ne na debate. Nikdar še nisem debatiral na tisti strani vprašanja, v katerega ne bi verjel, razun morda zadnjič, ko sem povedal avdijenci, da se mi zdi stvar zelo dvomljiva propozicija, in pa mogoče sedaj, ko je vprašanje če religija funkcionira, preneseno na vprašanje pomena besede "funkcionira". In zelo lahko se jo razlaga tako, kakor je storil profesor Case; da stvar, ki živi, tudi funkcionira, kar pa jaz ne smatram za funkcioniranje. Sicer sem vedno vstrajal, da debatiram na tisti strani, v katero verjamem, raditega, ker če vzamem stran, v katero verjamem, vem, da imam pravo stran.

Profesorjeva izvajanja ne izsiljujejo mnogo odgovorov. To ne pomeni, da je slabo govoril, kajti priznam, da je dobro zastopal svojo stran. Vedno sem imel visoko v čislih Casejeve sposobnosti, njegovo znanje, nadarjenost in poštenost, s katero se loteva raziskovanja vsakega vprašanja, in ko sem ob neki priliki omenil to moje mnenje Mr. Lewisu, je to največ privedlo do tega, da ga imate priliko čuti v tej debati. Kar se tiče diskuzije kakršnegakoli vprašanja o religiji, sem dovolj pameten in vem, da sem otrok napram njemu, v kolikor se tiče verskega znanja, ampak težava je v tem, da razpravljava z različnih stališč z ozirom na pomen besede "funkcioniranje". Toda če bi mogla popolnoma obdelati ta predmet in razumeti drug drugega o čem govoriva, potem bi bilo kakor debatiranje s profesorjema Fosterjem in Starrom — koncem konca bi se tudi s profesorjem Casejem približno sporazumela.

Ni mi zato, kakor sem že mnogokrat poudaril, da bi v debatah skušal dokazati, kako sem, če se vpošteva natančno konstrukcijo vprašanja, ki je v diskuziji, jaz dobil bitko. Niti najmanj ne. Kar skušam je, da dam avdijenci nekoliko zabave in pri tem mimogrede nekoliko priložnosti misliti. Raditega ne bi pod nikakoršnimi okolščinami vzel tukaj stališče, katero ne

bi smatral za opravičeno. Seveda, da rad razpravljam o vprašanju v najširšem smislu. Razume se, da se pričakuje od advokatov, da so tehnični, ampak profesor je nas advokate tukaj prekosil. Nikakor si ne morem tolmačiti njegove razlage, razun če sem ga morda napačno razumel, ko je dejal, da nauk ,če te eden udari na desno lice, ponudi mu še levega, ne pomeni, če te kdo udari po nosu, da ga ne smeš udariti nazaj. Jaz mislim, da se je šalil. Če se ni, potem je preveč tehničen zame.

Sedaj bom razpravljal nekaj časa o besedi "funkcioniranje". Zelo dobro ne morem odgovoriti profesorju, ker če beseda "funkcionirati" pomeni isto, kot beseda "eksistirati", no, potem ni ničesar več za pripomniti. Na podlagi tega zaključka imamo kristjane, kakor imamo vse druge stvari, in če kdo spada k verski organizaciji in je kristjan zato ker pravi da je, ali ker se ga pri ljudskem štetju vpiše za takega, potem ne ostane ničesar več spornega. Če stvar funkcionira zato, ker najde svoje mesto v statistikah, dobljenih potom raznih ljudskih in drugih štetjih, potem ne moremo dodati ničesar več. Toda jaz domnevam, da ima beseda "funkcioniranje" mnogo širši pomen, ali vsaj zame ga ima. Zame ta beseda pomeni, da vključuje aktivnosti ljudi; da na nekak način prehaja v vsakdanje ljudsko življenje; da je nekaka gonilna sila ljudskega obnašanja. Ne morem si predstavljati, da bi pomenila kaj drugega. V tem smislu je tisti del sveta, ki se ga prišteva h krščanstvu, prenehal kot tak že davno funkcionirati.

Zakaj pa pravimo kristjani? Čemu ta beseda? Seveda ima gotove izvore od Krista. Beseda ima svoj izvor kmalo po dobi, v kateri se domneva, da je živel Krist — in najbrž je živel — in vsebuje gotove doktrine, ki jih je učil on ali pa njegovi najbližji učenci ali pa prvotna krščanska cerkev. Profesor Case sicer pravi, da so vse te doktrine že izginile s pozorišča; da ima današnje krščanstvo popolnoma druge ideje, kakor pa so zapopadene v bibliji nove zaveze. V tem soglašam in nimam dodati ničesar. V kolikor se tiče razlage pomena prvotnega krščanstva in Jezusovih naukov, če se prizna, da je živel, in naukov njegovih prvih učencev, nima to pravo krščanstvo nikakršnega sorodstva z današnjim življenjem; četudi se ljudje še vedno drže njegovega imena, so v tem oziru kakor komer-

cionalna tvrdka, ki izdeluje milo, katero ji pridobi ime; potem pa spremeni milo, prodaja ga pa pod starim imenom.

Nobena teh doktrin ni del kristjanskega sveta. Mislim, da profesor ni v pravem, ko trdi, da je dokaz za funkcioniranje krščanstva že to, če more Billy Sunday dobiti množico ljudi in z njo uganjati precejšnjo uzrujanje. Kar je on učil, je morda ali pa morda ni krščanstvo. Najbrž je. Bilo je bližje primitivnemu krščanstvu, kot pa je moj prijatelj profesor Case. Toda ali je bilo to, kar je funkcioniralo krščanstvo? Ali pa je bil to kapitalizem, kar je funkcioniralo, s pomočjo Billy Sundayja? Nepotrebno je napačno razumevati besedo. Kdo je organiziral Sundayjeve pridige na Severni strani mesta, kdo jih je plačal in zakaj? Organiziral jih je veliki bizines, zaposljen v izkoriščanju ljudstva, denar zanje je dal on, dasiravno njegovi predstavniki ne vedo ničesar o religiji ali o krščanstvu. Oni so v bizinesu in so najeli tega krošnjarja besedi, da pridiga ljudstvu kot kristjan za namene tistih, ki ga najemajo in plačujejo. To je vse, kar je na stvari.

Ali pa to pomeni, da je krščanstvo funkcioniralo? Ne. Kar danes funkcionira ni krščanstvo. Ali funkcionira v kaki cerkvi? Res je, da je mnogo krščanskih cerkva v Chicagi, to je cerkve, ki se imenujejo krščanske. To je res. Toda ali krščanstvo funkcionira? Kdo pa hodi v cerkve? V kolikor se tiče protestantovskih cerkvá, so mi povedali, da jih obiskujejo največ ženske in otroci; semintja tudi nekoliko možkih. Sinclair Lewis pravi v svoji lepi povesti "Gopher Prairie", ko slika svojega glavnega karakterja: "Ne, jaz ne hodim v cerkev, toda verujem vanjo; ona odvrača ljudi od štrajkov". Take vrste ljudje hodijo vanje. Kar se tiče žensk, se ne more reči, da obiskujejo cerkve vsled tega vzroka, ampak zanje imajo družaben pomen. To pa seveda nima niti najmanjšega sorodstva z doktrinami, ki jih je učil Jezus. Cerkve so zanje družabna organizacija, nič drugega. V vsakem malem mestu igra cerkev vlogo družabnosti; v vsakem večjem mestu je več ali manj zopet ta vzrok, ki zbira ljudi v krogu cerkve, zaradi družabnosti. Oni spadajo k cerkvi, kakor spadajo h klubom. Jaz spadam k raznim klubom, pa ne vem, če sem kedaj čital njihova pravila, ako jih imajo. Čisto nič me ne brigajo. Zahajam vanje vsled enakih vzrokov, toda ne njihovo življenje, ne njihova ve-

ra in ne njihove navade nimajo ničesar opraviti z doktrinami, katere imenujemo krščanske doktrine.

Jaz mislim, da ima tudi dandanašnja krščanska cerkev svoje stališče, da zastopa svoje gotove nazore. Jaz mislim, da stoji po vsem širnem svetu za ohranitev stvari kot so. V tem oziru ni skoro nobenih izjem. Včasi se dogodi, da kdo, ki se imenuje kristjana, stori to kar sem storil jaz, da citira kak odstavek iz biblije, ki ga je baje govoril Jezus, toda njegovo dejanje se je obsojalo v krščanskih cerkvah, proglaša se ga za upornika in izključi. Med vsakim narodom na svetu je krščanska cerkev, kot cerkev, zaposljena z vzdrževanjem stvari, kot obstoje. Ali pa delajo to kot cerkve? Niti najmanj. Če bi, potem bi jaz priznal, da funkcionirajo. Toda one ne delajo tega kot cerkve. One vrše to delo za konservatizem, ker so kontrolirane in vporabljene od tistega dela v življenju, ki res funkcionira; ta del je komercialni del življenja po vsem svetu; to je, kar funkcionira. Ono je kakor politik, ki kandidira v urad; v svoji kampanji poziva k sebi ljudi vsakojakih prepričanj in naziranj; ljudi, ki spadajo v različne klube; ljudi raznih narodnosti, in vse izrablja za svoje lastne namene. Izgleda mi torej da kot organizacija krščanska cerkev več ne funkcionira.

Čudil bi se, če je še kaj dvoma glede tega vprašanja. Vzemimo na primer Young Men Christian Association. Kaj je ta organizacija? Kako sorodstvo obstoji med telovadnico in vero v brezmadežno spočetje? Kako sorodstvo je med kopališčem in vero v odrešenje, ker je bil Krist križan? Jaz ne poznam nobenega. Kakor veste, tudi židje lahko pristopijo v Y. M. C. A. in ravno tako vsakdo drugi. To je nekake vrste telovadno, reklamno krščanstvo. In jaz mislim, da je tisti, ki je dal v Chicagu največ za Y. M. C. A. najbrž Julius Rosenwald. Ne verjamem, da je kristjan! Jaz mislim, da je bil všteт kot žid.*) To je ena izmed mnogih in-

*) Y. M. C. A. (Young Men Christian Association) je organizacija, ki jo podpirajo ameriški velekapitalisti. V svojem jedru bi imela biti krščanska ustanova. Sprejema pripadnike vseh ver, tudi žide, vendar pa ni naklonjena oficielni katoliški cerkvi, ali bolje, papež ni nji naklonjen. Leta 1920, če se prevajalec ne moti, jo je papež javno obsodil, češ, da vzgaja mlačnost med kristjani. Ali je izrekel to obsodbo leta 1920 ali leto preje, že ni tako važno, glavno je, da jo je papež obsodil v prvi vrsti raditega, ker jo kon-

stitucij, ki se jo rabi za podpiranje mogočnih privatnih interesov. Mogočneži, kakor je vam znano, radi rabijo besede, ki vlečejo. Oni rabijo besedo "kristjan" v istem smislu z istim namenom, kakor besedo "stoprocentni Amerikanec". Tudi pomeni isto—toda nihče ne ve, kaj pravzaprav pomeni. Ampak oni vedo, kako se love ljudje s takimi frazami. Vedo tudi, kaj imajo storiti z ljudmi, kadar jih vjamejo na take vade.

Beseda funkcioniranje je po mojem mnenju stvar, ki ima resnične vplive; morda kontrolujoče vplive v vsakdanjem življenju.

Profesor nam je čital odstavek sv. Jakoba, mislim da je bil Jakob. Ne izgleda, da je on vzel Jakobove ideje, kaj da konstituira religijo. Stvar je zelo enostavna — samo tri stvari so, ki jih morate izvrševati — ena je obiskovati sirote; druga, obiskovati vdove. Oba obiska se lahko opravi z enim. In potem tretja, ohraniti samega sebe neomadeževanega od sveta. Obiskovati vdove in ohraniti samega sebe neomadeževanega od sveta. *Some job!*

(Konec drugega Darrowovega govora.)

---

trolirajo druge krščanske in ne katoliška religija. V vseh večjih ameriških mestih ima velike hotele, v katerih stanujejo njeni člani, pa tudi nečlani, večinoma mladi ljudje. Poleg tega skrbi ta organizacija za telovadbo, kopališča, ima velike knjižnice, v katerih pa se ne najde nič protiverske, še manj protikapitalistične literature. Med svojimi podporniki ima ljudi, ki sploh niso kristjani niti po imenu, kot je n. pr. Julius Rosenwald in drugi. Tendenca organizacije je ohraniti mladino zvesto starim tradicijam in institucijam. Enako organizacijo vzdržujejo tudi za dekleta. —Prevajalec.

CASEJEV DRUGI GOVOR.

Prejšnji govornik mi ni pustil ravno mnogo časa za moj zaključek. Jaz bi mu rad dal dober nasvet, katerega lahko porabi glede dolgosti govora v svoj prid. To je pravilo, katerega se držimo mi, pridigarji, in upam, da ne bo užaljen vsled vira, iz katerega prihaja ta nasvet. Pri nas deluje to pravilo zelo dobro, jaz sem opazil, da funkcionira. Pravilo je tole: Pridiga, nagovor, ali govor, bi moral biti glede dolgosti kakor ženska krila. Mora biti dovolj dolg, da pokrije predmet; in kratek dovolj, da vzdrži interesiranje.

Z ozirom na njegovo kritiziranje mojih argumentov, mislim, da lahko zopet rečem s Shakespearejem, "*My withers are quite unwrung*", kar v današnjem jeziku pomeni, "kaj me briga". Nimam pri rokah kopije programa, toda ko sem čital predmet debate, se ni omenjalo za predmet specialno krščanstva, ampak religijo v splošnem. Eden lahko govori o religiji kadar govori o krščanstvu, toda lahko se tudi govori o krščanstvu ne da bi se pri tem mnogo tikalo religije kot take. In večina njegovih izvajanj o krščanstvu nima ničesar opraviti z religijo.

Sedaj, kar se tiče njegovega mila. Ali me kaj briga, če je kos mila, s katerim se umivam— kadar se umivam — narejen od originalne firme, katere ime je utisnjeno na milu, ali pa od naslednikov originalne firme? Ali ima delovalni pomen tega mila sploh kaj skupnega z imenom na varstveni znamki? Na to vprašanje lahko napravite odgovor sami. Seveda nima ime nobenega pomena!

Jaz sem se morda izpostavil napačnemu razumevanju, ko sem dejal, da stvar funkcionira zato, ker eksistira. Da bi se temu izognil, bi moral reči: Stvar funkcionira zato, ker še vedno obstoji in vzdržuje eksistenco, in v tem je razlika. Religija funkcionira ker še vedno eksistira, kljub napačnemu razlaganju tistih številk, ki si jih je moj oponent izposodil od mene. Kaj bi sploh mogel napraviti brez teh številk? Kako bi sploh mogel napraviti svoj drugi govor?

Da, religija funkcionira raditega, ker še vedno eksistira, zato, ker se ne tiče, n. pr. samo doktrin. Doktrine so le ena faza religije in pridejo na površje ob gotovih stopnjah razvoja v religiji. Če bo religija končno imela le intelektualno stran, jaz zelo dvomim.

Ko študiramo zgodovino verstev v njihovih primitivnih formah, najdemo, da se le redkokdaj, če sploh katerikrat, dotikajo intelektualne faze življenja.

Svoje delovanje imajo skoro popolnoma posvečeno socialni fazi življenja. Ko moj oponent pravi, da današnje krščanstvo funkcionira v socialnem pomenu življenja, je pri tem zadel žebelj na glavo. V tem smislu funkcionira krščanstvo, kakor vse druge religije. Mi vidimo človeka, ki je živel na zemlji v različnih razdobjih v različnih rázmerah, katerega družabni instinkt ga vedno tira med množico. Seveda, kadar postane intelektualen, kakor tu moj prijatelj potem hoče biti sam, on postane individualist. Toda dokler je še veren, hoče ostati v množici, pa napravi religijo, ki funkcionira; táko, ki zadovolji instinkte njegove socialne osebnosti.

Ena najvažnejših stvari, ki stoji v ospredju pred vsemi drugimi, je socialna stran, ki se jo opaža enako v vseh religijah ,in to so verska shajanja. Če greste danes skozi deželo, se boste prepričali o resničnosti te trditve; pri vseh religijah zavzemajo verska shajanja najvažnejšo funkcijo. Ljudje, ki obiskujejo cerkve, ne hodijo vanje vsled kake inteligentne hrabrosti, ampak lahko se reče, da kadar so preveč intelektualni, ne hodijo več v cerkev. Fakt pa je tu, da je socialna funkcija religij še vsepovsod v operaciji.

Potem je še ena druga posebnost, karakteristična v vseh religijah. Ne vem, če se vam bo dopadlo ali ne, ampak tu se ne gre za vprašanje, če je nam stvar dopadljiva. Jaz moram le opisati znanstveno in objektivno, kakšna so fakta, ki pridejo pri tej diskuziji v poštev. Torej druga posebnost v vseh religijah je njihov konservatizem. Vsaka organizacija je konservativna. Organizacija stremi za vzgajanjem konservativnih naziranj. Vzemite kakršnokoli samovoljno gibanje v družbi, v vsakem lahko opazite, da čim večja postaja organizacija, tim bolj se utrjuje njen formalni značaj in gibanje prične postajati konservativnejše. To je neizbegljiv proces evolucije, da organizacija ustvarja konservatizem. Dve najstarejši organizaciji v človeški družbi sta politična in verska, in verska je starejša. V proporčnem razmerju njiju starosti sta obe konservativni in to morate biti že po svoji naturi. Iz konservatizma v religijah je povzela politika precej svojega konservatizma. Če študirate zgodovino političnih in-

stitucij v tej deželi, boste izprevideli, kako je krščanstvo daleč nazaj iz prvih dni Nove Anglije, kjer je živelo mnogo naših prednikov, v veliki meri prispevalo pri delu za naše konservativne institucije.

Pred par leti smo zelo veliko čuli o patriotizmu. Kaj je bil ta? Fundamentalno je bil religiozni konservatizem, ki je zelo mogočno funkcioniral. Mnoge cerkvene občine — nekatere so mi znane tudi v Chicagu — so imele duhovnike, ki so bili pristaši doktrine nonresistence. Ti so bili v nasprotju z večino, ki je v svoji gorečnosti bila pripravljena storiti vse za družabno varnost; v mnogih slučajih so take cerkvene občine zahtevale od svojih pacifističnih duhovnikov, da morajo zapustiti svoje prižnice in sploh službo. To se ni dogajalo zato, ker krščanstvo ni funkcioniralo, ampak zato, ker je premočno funkcioniralo v formi socialnega konservatizma ,ki je karakterističen v religijah in sega daleč nazaj v starejše čase. Ko je postalo krščanstvo religija večine, je tudi ono povzelo tipično formo socialnega pritiska, ki je karakteriziral religijo skozi vso zgodovino.

So še drugi važni interesi družbe, ki izgledajo tistim, ki ne poznajo zgodovine verstev, da nimajo nikakih skupnih vezi z religijo. Ti interesi torej lahko narede utis, da nimajo nič skupnega z religijo. Pa poglejmo tu mojega prijatelja, ki zelo dobro pozna zgodovino, in če bi se nekoliko bolj poglobil vanjo, bi spoznal, da prihaja tudi njegov poklic iz religijskih virov, ki izvira iz verskega ideala o božji pravici za izvrševanje zakonov. Ali to funkcionira?

Intelektualni element v religiji se mnogokrat smatra, posebno v krščanstvu, kot karakteristična posebnost v kultu; vsaj tako se je včasih domišljalo. Jaz pravim, da temu ni tako. Krščanstvo je že od svojega početka, če že hočete, da govorim o njem kakršno je bilo v svoji prvotnosti, obračalo svojo glavno pozornost v propagandi ne na intelekt, ampak na vero. Vera je priznanje, da ne veš. Ona je nagrada za našo ignoranco, nadomešča tvojo ignoranco z zaupanjem v nekaj velikega, neznanega. To zaupanje je morda bedasto in s časoma se bo morda dokazalo, da je absurdno; ampak stališče religije, take kot funkcionira, je, da nadomešča omejenost znanja z vero. Če se more neznanje pravilno nadomestiti na ta način, ne želim izrekati sodbe na tem mestu, niti ni potrebno za to

diskuzijo, da govorim o tem; želim pa pojasniti fakt, in to bom storil na najodkritosrčnejši način, da prihaja vera — verovanje — od religije, da nam oskrbuje in blaži neznanje, ki je brezdno med nami in sedaj še nepoznano neskončnostjo.

Mi smo intelektualni v tem dvajsetem stoletju; mi smo ponosni na našo intelektualnost; ponosni smo na svojo znanost, in jaz ne želim, da bi jo imeli manj kot jo imamo, ampak mnogo več kot jo imamo sedaj. Kako daleč pa sega naša znanost v neznano neskončnost? Vzameš svoj prostor v observatoriju, recimo, eno jasno noč, in gledaš skozi najmogočnejši teleskop, ki ga je do danes mogel izdelati človek. Pred teboj se odpre ogromno vsemirje, ki sega preko tvoje doseg-ljivosti. V svoji domišljiji se skušaš dvigniti v to vesoljstvo, da bi ga primerjal in spoznal. In kaj si dosegel? Po par urah napora boš prisiljen, da se povrneš na ta stari planet, ta mali zvezdni prašek, ki drvi in drvi po vsemirju, in počutil se boš, da si le muha na tem koščku vsemirja, da si stvar, ki ji je še silno veliko zakritega v neskončnosti.

Jaz ne vem, kako naj grem preko meje poznanega z mojim intelektom. In če sklenem, da ne bom skušal iti preko neznanega s kakim drugim pripomočkom, tedaj ne bom šel. Ampak tu imamo ljudi, in ti so v veliki večini, za katere religija funkcionira ravno v tem oziru. Kar morejo pojmiti s svojo intelegenco, s svojim razumom, to pojmijo. Kar ne morejo, si pomagajo z vero, ki jih ponaša v neskončnost.

Jaz bom ponovil, da religija, namreč tista religija, ki si jo tolmačimo v zgodovinskem in družabnem pomenu besede, ne pa v smislu kakega formalnega, moralističnega verstva, ki je le postranski produkt organizirane religije, še vedno funkcionira; njeno delovanje je še velikansko na današnjem svetu. Če je njeno funkcioniranje v dobrobit ali v škodo, o tem sedaj ne bom izrekal svojega mnenja. Ampak predno končam, bom napravil še to opazko: Jaz verujem, jaz sem prepričan, da bo religija živela še dolgo časa v bodočnosti; če hočemo, da bo njeno funkcioniranje dobro, se mora nekdo žrtvovati za nalogo, ki izgleda, da je nehvaležen posel, torej za nalogo, da se napravi funkcioniranje religije v bodočnosti še boljše kakor je danes.

Najboljša jugoslovanska
socialistična revija je tednik

"PROLETAREC"

Proletarec prinaša bogato vsebino člankov, razprav, črtic itd.

Proletarec prinaša vsak teden v svojih člankih in utrinkih politični pregled in ves položaj komentira s socialističnega stališča.

Proletarec je list, ki bi ga moral čitati vsakdo, ki hoče biti poučen o socialnih vprašanjih in drugih važnih problemih.

Ako še niste naročnik Proletarca, pošljite naročnino takoj. Za $1 pošiljamo list 18 tednov, za $1.50 pol leta in za $2.50 celo leto. Pišite po naš

CENIK KNJIG.

Naslov: Proletarec, 3639 W. 26th St. Chicago, Ill.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 001891669